

Underretning om det paa Gaarden Kløverholm indførte Agerbrug, og hvad dermed staaer i Forbindelse.

Som en af de Agerdyrkere, til hvem det kongelige Landhuusholdningselskab har behaget, afverlende, at sende en af de unge Bondekarle, som efter Hans Majestæts allernaadigste Befaling skulle dannes til duelige Avlskarle og Agerdyrkere, skylder jeg høibemeldte Selskab og enhver Statens Mand, som interesserer sig for det danske Landvæsens Fremme, offentligen at kundgjøre min Fremgangsmaade.

Vel muligt at de flere høie og høistærede Herrer, blandt hvilke forbemeldte Karle omslyttes, kunde deraf tage Anledning til, ogsaa offentlig at bekjendtgjøre den hos dem indførte Fremgangsmaade, for derved, at sætte alle og enhver istand til at bedømme, hvorvidt vor gode Konges landsfaderlige Hensigt ved denne Foranstaltning opnaaes.

Min Gaard, Kløverholm, beliggende i Kirke-Esbønderup Sogn under Cronborg Rytter-District, Frederiksborg Amt, bestaaer af 4 Tdr. 6 Skpr. 1 Fdkr. 1 $\frac{1}{4}$ Alb. matriculeret og 2 Tdr.

7 Skpr. umatriculeret Hartkorn, hvis Areal til sammen indeholder omtrent 87 Tdr. Land geometrisk Maal. Af dette Areal er lidet mere, end 27 Tdr. Land, ved en uhenfigtsmessig Udskiftning i sin Tid, længe før jeg blev disse Jorder's Eier, henlagt i saa lang Afstand fra de øvrige Jorder, at de ei klogeligen kunde inddeles og dyrkes i Forening med disse, hvorfor jeg har seet mig nødt til at bortleie dem til nærmere boende Huusmænd med Betingelse af en vis forrestreven Dyrkningsmaade. Blandt det Gaarden nærmere liggende, er en Englod, stor 11 Tdr. 3 Skpr. Land, bestaaende af forskjellige Slags Tørvegrund. Utsaa bliver ikkun tilbage 49 Tdr. Land Agerjord af meget forskjellig Beskaffenhed, beliggende paa 3 forskjellige Steder.

Da jeg i Aaret 1806 kjøbte den betydeligste Deel af forbemeldte Jorder, vare over 30 Tdr. Land deraf ei alene forhen aldeles udyrkede, men tillige næsten bedækkede med Træstod, Enebærbuske, Lyng og Stene. Det øvrige, som forhen havde været i en fattig Bondes Besiddelse, mangede hverken Steen, sumpige Kendedrag, eller smaa Vandhuller, og var i det Hele, uden noget ordentligt Sædskifte, saa yderlig forhutlet og udpiint, at den Afgrøde, som stod paa Marken, da jeg kjøbte den, ikke engang gav fire Fuld; men derimod alle Slags Ukrudt i Overflodighed.

Disse samtlige Jorder vare enten aldeles ikke, eller ikkun yderlig usfelt, forsynede med Hegn.

At en simpel Almuesmand skulde have taget fat paa dette Chaos med Haab om, deraf at faae sit Arbeide betalt i Fremtiden, var vel ikke at vente; men jeg var Justitsbetjent, som her paa Hans Majestæet Kongens Gods ere de eneste Embedsmænd, der selv maae sørge for Bopæl og Jord, og da intet andet var tilfals, blev jeg nødt til, efter langvarig Søgen, at tage det, jeg kunde faae.

Min første Omsorg var naturligviis Jordernes Indhegning og Rensning for Steen, Træstod, Eneriis og deslige, samt Vandets Udgravning, ved aabne Grøfter fra dybe Vandhuller og hvor Vandløb enten ved stærke Regnskyl, eller Løb om Foraaret, kunde ventes, og ved bedækkede Rønder, hvor større Strækninger vare sumpige og kolde; enten fordi et haardt Underlag, eller anden Modstand forhindrede der skadeligt Vands Synken eller Afløb. Den sure Muld, som paa adskillige Steder blev opkastet af de aabne Grøfter, tilligemed den sladt affkaarne Grøvtekam, lod jeg ligge et Aars Tid, eller længer, for at de deri værende sure og kolde Bædsker kunde faae Tid til at uddunste; thi jeg vidste allerede da at bemeldte sure Muld, isald den i vaad Tilstand var bleven henført paa de tørre Jorder, især dersom den strax var bleven

nedpløiet, vilde have frembragt de saakaldte Pi-
leurter, gjort Jorden kold, og mere skadet end
gavnet Afgrøden af det Sædfrøe, som jeg deri
kunde faae ifinde at nedlægge; men, efter et
Aars Tids Forløb, naar Tid og Omstændigheder
vilde tillade det, lod jeg de udtørrede Grøvt-
volde og hvad andet af Planteriget, det være
hvadsohmhelst, naar kun deri ei befandtes modent
Ukrudtsfrøe, hense på de Jorder, hvor jeg,
som Gjødnings- eller Forbedringsmiddel, agtede
at anvende det. Smellem hvert Lag udtørret
Muld og andet Sammenskrab lod jeg hense
et Lag Hestegjødning, jo friskere, desto bedre;
hvorved den hele Masse, formedelst Regn og
Solens Varme, gik i Gjæring; og, på det at
de frugtbringende Dele ei ved Gjæringen skulde
uddunste og uden Nytte forsvinde i Luften, for-
synede jeg denne Compost- eller Bland-Mødding
ovenpå med et Lag Jord, saa muldriig og fri
for Steen og Sand, som den i Nærheden var
at faae; om saadan Jord indeholdt en Deel Leer,
ansaa jeg ikke skadeligt; thi det blev besvangret
ved Gjæringens Uddunstning med gavnlige Sub-
stanser, smuldrede let og viste en kjendelig og
varig Virkning, især på skarpe og høilændte
Jorder.

Disse Compostmøgdynger har jeg aldrig la-
det omstikke; thi skete dette før Gjæringen gaaer
for sig, da troer jeg at denne vilde hindres, el-

ler dog i høi Grad forsinkes; skete det under Gjæringen, da maatte sikkerligen mange frugtbare Dele uddunste, og, naar man ved Møgdyngens Bortførelse blot iagttager, at Spadestikket gaaer perpendicularig igjennem alle Lag, da har jeg erfaret, at det kostbare Arbeide med Omstikningen er til ingen Nytte. Derimod lader jeg mine Compostmøgdynger beplante med Kaalrabi, naar i Nærheden er Vand, som uden altfor besværligt Arbeide kan tilbringes Planterne. Derved dæmpes det frodigen opvoxende Ukrudt af mange Slags, Kaalene vore særdeles frodige og afgive et ikke foragteligt Product til Efteraars-Fodringen. Skulde saadan Plantning ei kunne finde Sted, da afflaaes Ukrudtet før det gaaer i Frøe, til Staldfodring, og, er det skadeligt Rodukrudt, saasom røde Skrepper, Tidsler og deslige, da afluges dette før Roden bliver saa lang og stærk, at den ved Optrækningen kan formodes at ville bryde og efterlade en Stump i Gjødningen.

Ved dette af alle mig bekjendte fortrinligste, skjøndt af Hr. Landvæsens-Commissair Dalgas i hans kronede Værebog forkastede og, desværre for Danmarks Landoeconomi, sjelden anvendte Gjødnings-Middel, har jeg uafbrudt betjent mig og fremdeles agter at betjene mig til mine Jorders varige Forbedring.

Mange Aar forsvandt før jeg paa mine eg-

ne Jorder, uagtet langvarig forgjebes Eftersøgning, hændelseviis ved at lade grave en Bandgrøvt, fandt den saakaldte Musling-Mergel paa min Englod. Havde jeg før opdaget denne, da kunde jeg muligen før have opnaaet mit tilsigtede Maal; men, da jeg omsider fandt den, vil jeg ikke dølge at jeg strax misbrugte den derved, at jeg, stolende paa afdøde Hr. Høeghs og fleres ikke tilstrækkeligen overveiede Raad, blandede den med en Compost-Møgdyngge, bestaaende af udtørret suur Muld og Staldgjødning. For Mulden var Mergelen vistnok særdeles gavnlig; men dette var langt fra at være Tilfældet med Staldgjødningen, som i ganske kort Tid blev af Kalkmergelen næsten aldeles opløst til et fiint bruunt Pulver, som rigtignok gjorde kjendelig Virkning paa den første Afgrøde, men hastig forsvandt, — upaatvivleligen fordi den ved Kalken ganske var forvandlet til Muld og havde aldeles tabt sin Evne til chemisk Virkning paa Jordsmønnet, hvilken i andet Fald rimeligviis ikke alene umiddelbar, formedelst Barmen, opliver og fremmer Vegetationen, men tillige beforder den i Jordsmønnet tilstedeværende Mulds Udvikling til Plantenæring og dernæst selv gaaer over til Muld for at afløse det forsvundne. Svormegret Composten, som indeholder en betydelig Mængde ikke ganske opløst Muld, under

disse Berøvelsninger maa underholde og fremme Vegetationen, forekommer mig aldeles indlysende.

Altfor haandgribelig belært ved ovenmeldte Erfaring, har jeg siden gjort mig det til en ufravigelig Regel: aldrig at blande Kalkmergel i Staldmøg; derimod har jeg fundet det særdeles gavnligt at blande dette Slags Mergel med Engtørv og andre uopløste Substantier, hvilke ved Kalkmergelen hastig forvandles til en paa Jordsmønnet velgjørende Muld, som ved Hjælp af en ganske tarvelig Dvergjødning med Staldmøg frembringer flere og gode Afgrøder.

Jordskorpen har jeg aldrig forbrændt, fordi jeg troer at Mulden fortæres, eller opløses til Aske, ved Ild, og jeg ikke nogen Tid har besundet, at mine Jorder indeholde formegen Muld. Derimod har jeg anseet det klogest at lade mig nøie med et Guldæg aarlig og ei at opffiere min Høne for at faae dem alle paa een Gang. Ligesaa frygtsom har jeg været for at afbrænde Græssværen paa min Tørveeng; thi jeg har seet hos andre at Ilden, uagtet al anvendt Bestræbelse for at udslukke den, har greben om sig og fortæret den ganske Tørvemose til Bunden, som bestod af Gruus og Steen. Desuden har jeg af egen Erfaring lært, at en dyb, med tyk Græssvæer og Mos begroet Tørvegrund, ved Pløining og Dyrkning til Sæd, vel i nogle faa Aar giver frodige, dog svange Afgrøder, men meget

snart bliver den altfor løs, ganske ubuelig til Dyrkning og særdeles vanskelig derefter at bringe til fornøden Fasthed.

Saadanne Lørvejorder, hvoraf jeg, som meldt, eier 11 Edr. 3 Skpr. Land, har jeg — det tilstaaer jeg gjerne — efter den meget erfarne Hr. Høeghs Anviisning, Tid efter anden paaført et tykt Lag Jord af hvilket som helst Slags, naar det ikkun var saa nær, at Rjorslerne ikke bleve altfor kostbare. At Mosen først var udtørret ved Vandgrøvter, kan vel ingen paatvile; men dette maa jeg anmærke: at jeg, førend Jord paaføres, lader Græsværen ompløie, for at bringe denne til Forraadnelse, de letteligen hist og her opskudte Furer lægge til Rette og derefter nedtrykke og jevne ved en tung Tromle, som tillige virker, at Jordsmønnet opnaaer den efter Omstændighederne muelige Fasthed. Naar Jord derefter er paaført, paasræs et tyndt Lag Compost, som besaaes med Rug og flere Slags Frøe til langstaaet Græs, saasom uldbladet Hestefryd, Heires, Havres og Timothei-Frøe. Rugen anvendes grøn til Sommerstaldfodring og, naar denne tidlig aflaaes, giver det paasaaede Græsfrøe enten en Afgrøde som Efterstæt, eller og en meget overflødig Græsnings for Creaturene.

Den forbemeldte uopdyrkede Skovgrund, som allerede var bragt ind under mit nu brugende Sædskifte for jeg opdagede min Kalkmer-

gel, lod jeg med Svingploven, som befandt^s stærk nok og til de forekommende Ujevnheder langt beqvemmere, end Hjulploven, oppløse, ved Haandarbeide jevne, siden tromle, og derefter i et Aar henligge uden paasaet Frøe. Siden blev den tverpløiet, harvet, Træstød eller andet Tros afrenset og derefter besaaet første Aar med Havre, andet med Bikker og tredje Aar, efter Compostgjødning, med Rug og Græsfrøe; hvornæst disse Jorder henlaae udyrkede i 3 Aar og siden bleve indtagne under mit nu brugelige Sædskifte.

Det er indlysende at intet fuldstændigt Sædskifte og ingen varig Sommerstaldfodring kunde indføres medens disse Forberedelser bleve iværksatte; men jeg lod sammenflæbe Compostmøgdynger og maatte hjælpe mig deels med Hr. Dalgas's halve Staldfodring, deels ved at holde først mine Heste og siden tillige nogle Unghoveder, eller golde Køer, paa Stald saalænge, som Vinterfodringen, blandet med noget Ukrud fra Diger og andet grønt Pilleri, kunde tilstrække, indtil jeg erhvervede et saa stort Forraad af Gjødning, at jeg dermed kunde belægge en heel Afdeling af mine Jorder og derefter i tilstrækkelig Mængde avle saavel grønt Foder til Sommer-, som Kartofler til Vinter-Hold. Da først inddeelte jeg mine 49 Tdr. Land i 9 Dele, hvors af No. 1, efter 3 Aars Græsleie, eller Hvile, belægges med et tykt Lag Gjødning, bestaaende

deels af forhen paa Afdelingen henbragt Compost, saavidt dette kan tilstrække, deels af Staldmøg, hvilket paaføres saa tykt, at det, nøiagtig udsprede, overalt kan tilbække Grønjorden; dette Arbeide begyndes om Efterhøsten, saasnart andre paatrængende Forretninger ved Pløining, eller Kartoflers Dptagning, tillade det, og i fornødent Fald fortsættes hele Vinteren. Hvorhos bemærkes: at Gjødningen aldrig aflæsses i smaae Ruger, eller Hobe, men udsprede med Grebe saa nøiagtig, som mueligt, fra Vognen, og naar den fuldstændigere Spredning ikke, formedelst Frost, kan lade sig gjøre, da iværksættes dette Arbeide saasnart mueligt om Foraaret.

Naar Jorden derefter bliver tør, nedpløies Gjødningen ved en middelmaadig, 4 til 5 Tommer dyb, Fure, hvis Strimmel allerede da, formedelst Gjødningsfasternes Virkning og Jordens Tilbækning, befindes saa skjør, at den sjelden behøver flere, end 2 til 3 Overharvinger, for tilstrækkelig at tilbække Udsæden, hvortil jeg i de første Dmgange, saalænge Jorden endnu ikke havde opnaaet tilstrækkelig Kraftfylde, anvendte $\frac{2}{3}$ Deel sorte Vicker og $\frac{1}{3}$ Deel Havre, hvilken Fodringsafgrøde deels blev brugt til Sommerstaldfodring, deels aflaaet, naar Dyræften var kommen saa vidt, at en Deel af Vickerne havde begyndt at sætte Bælge, medens andre stode i Blomster. Dette blev, for at tørres, i alle Maa-

der' behandlet ligesom mit Kløver, nemlig: Det blev liggende uspredet i Skaar saalænge indtil det, efter Vejrets Beskaffenhed, befandttes at være i det øverste Lag visnet, eller halvtørt; hvorefter det paa en Dag, da tørt Vejr med nogenledes Sikkerhed kunde formodes, blev om Formiddagen, saasnart Duggen var bortdunstet, vendt, og om Eftermiddagen opsat i smaae Stakke; i hvilken Tilstand det forblev, indtil det, uden at brænde sammen, kunde opsættes i større, af Indhold omtrent et Læs.

Men deels fordi saadant grønt Bikkefoders Forvandling til Høe, i ustabigt Vejr er langvarig og undertiden mislykkes, deels fordi jeg i de senere Tider har haft mere end tilstrækkeligt Vinterfoder til mine Køer af Kartofler, Kløver og andre Urter, og endelig, fordi jeg fandt større Fordeel ved at anvende det første Aars Afgrøde til Hestefoder; har jeg i de sidste 3 Aar paa min gjødede Grønjord saæet ublandet Havre, som afmeies, saasnart nogle Ruskmer begynde at skimle, for, ligesom anden langstaaet Afgrøde, at opbindes. Dette Foder, hvis Kjærne vistnok er svag, men hvis Straae er kraftfuldt, har jeg befundet, skaaren til Hakkelse, ligesaa nærrende for mine Heste, som om Kjærnen var bleven moden, og Straaet visnet; og om end har Havre mueligen tærer lidt mere af Jordens Kræfter, end den ovenmeldte Blanding med Bikker, har jeg dog

ikke i saa Henseende erfaret nogen affrækkende Virkning deraf i mit Sædfølge.

Saa snart Havren, eller Vikehavren, er hjembragt, pløies Jorden 1 til 2 Tommer dybere, end første Gang, deels for at dække Gjødningen, som nu vendes op, deels for at bringe det af Møgfafterne befrugtede Underlag til Overlaget, og endelig, for at tilveiebringe et tilstrækkeligt tykt Lag frugtbart Jordsmøn til de paa følgende Afgrøder. Det skal da befindes, at Grønsværen, hvor Jorden ikke var i høi Grad lavtliggende og kold, er ved Gjødningens Paa-virkning aldeles forraadnet, og Jordstrimlen saa skjør, at de hestedræbende Brakharver ere aldeles unødvendige, og at Jordsmønnet, ved at lade en let Jernharve gaae over det, een Gang paa langs og een Gang paa tværs, kan fuldstændigen smuldrés.

Jnden ganske kort Tids Forløb efter sidst-meldte Pløining, bliver den gjødningssvangre Ager ganske bedækket med mange Slags fremspirende Ukrudt. Dette oprives enten med Harven, eller en Erstirpator *). Hvorefter Jorden

*) Min Erstirpator er indrettet saaledes: Kassen er krum og hviler paa et Hjul, der løber om i en Jerngaffel med ovret staaende Stang, hvori flere Huller ere anbragte, for at kunne stille den høiere, eller lavere, ved at have, eller synke den igjennem et i Kassens forreste Ende anbragt, og med Jernring forsynet sikkantet Hul. Den har ifflun 7 Skjærer, hvis Halse ikke staae lodrette, men

sidst i September røres, oftest paa tværs, enten ved en let Plovsure, eller med en Exstirpator, hvilken sidst da maa anbringes saa dybt, som mueligt; hvornæst Jorden besaaes, efter sin Beskaffenhed, enten med Hvede, eller Rug, som da kun behøver en let Overharving. Er Jorden tør og løs, bliver den strax efter Overharvingen tromlet; for derved at afværge de for Væxternes Rødder skadelige Huulheder i Jordsmønnet. Er den klæbrig, da besaaer jeg den ikke gjerne; men dersom Omstændighederne fordre dette, udsættes Tromlingen til Foraaret. Saa snart Rug, eller Hvede-Afgrøden er indhøstet, nedpløies Stubben ved en nogenledes dyb Fure. Det derefter fremspirende Ukrudt og Dyrært af affalden Sæd, bliver i Efterhøsten til Faar en meget behagelig og nyttig Føde. Deres Trin gjør vel intet Gavn paa Furekammen, som heller maatte bleven staaende opreist, til Luftens desto fuldkomnere Indvirkning; men disse Trin ere dog ikke saa tunge, at Jordsmønnet derved bliver altfor fast, og den deraf flydende ubetyde-

omtrent i en halv Vinkel mod Jorden; følgelig ere de i Bollen indborede og faststruede, ikke lodrette, men vandrette. Derved bevirkes, at Rødder og deslige desto lettere flydes fra de paa fraa staaende Halse. Ved Stillestangen og det derunder anbragte ene lette Hjul, at Styrreren faaer Redskabet mere i sin Magt, end naar Lassen hviler paa to Hjul, og ved de færre Stærker, at Redskabet kan anbringes dybere, uden Pestenes alt for store Anstrængelse.

lige Ulempe formodes at blive erstattet ved deres efterladende Gjødning.

Foransførte, saaledes i 2det Aar efter dets Gjødning behandlede No. 1, bliver i det 3die Aars Foraar, saasnart Jorden er tilbørlig tør, fældet med en skarp Jernharve, een Gang paa langs ad Furerne, og een Gang paa tværs; og, for desto fuldstændigere at oprive Ukrudt og smuldre Overfladen, føres Grstirpatoren een Gang paa tværs over alle Furerne, som da henligge urørte, indtil Vikke- og Havre-Sæden er lagt; hvorefter, enten før, eller efter Bygsæden, ligesom Omstændighederne ville tillade det, denne hele Afdeling beredes til Kartofler paa følgende Maade: For at spare Foraarspløiningen, som efter foransførte Behandling er ufornøden, opkastes med en almindelig Svingplov de Furer, hvori Kartoflerne skulle nedlægges, i en Alens Afstand fra hinanden saaledes, at den første Fure eller Pløies frimmel lægges ind paa Kartoffeljorden i saalige Linie som mueligt. Ploven gaaer tilbage i samme Fure, for tilbørligen at opstryge Kammen; saaledes fortsættes indtil alle Furerne ere færdige; da nedlægges de forhen i 4, eller flere Stykker overkaarne, af de største udvalgte Kartofler, i 10 til 12 Tommers Afstand fra hinanden, og naar dette Arbeide er tilendebragt, nedstryges Kammen med en Træharve, eller korttandet Jernharve, der føres tværs eller skraa

over alle Furerne saalebes, at Kartoslerne overalt tilbækkes. I denne Tilstand forblive de urørte, indtil Ukrudt begynder at fremspire, da føres Erstirpatoren i 2de modsatte skraa Retninger tværs over alle Bulkerne; hvorved alt Ukrudt oprives, og Furerne aldeles jævnes. Saasnart Kartoffelspirerne begynde derefter at lade sig see over Jorden, harves paa langs og tværs med en Træharve, eller let Jernharve; hvorved Jordens Overflade smuldres, og alt Ukrudt dæmpes indtil Kartoslerne ere skudte saa høit over Jorden, at de ved en let Fure med Hypeploven ei kunne overstryges; hvilken Hypeping, efter passende Mellemtid, foretages 3 Gange*). Skulde endda, naar Stænglerne næsten have opnaaet deres fulde Væxt, noget Ukrudt vise sig i Raberne, hvilket sjelden er Tilfældet, da afluges dette ved Haandarbeide, før det sætter Frø, og nedkastes i Furerne.

En saadan Rensning anseer jeg ligesaa tilstrækkelig, som den fuldstændigste Brak; og om

*) Min Hypeplov er indrettet ganske og aldeles som en almindelig Svingsplov, undtagen at den har 2de bevægelige lige Muldbrette, som, ved 2de Jernstiver bagtil, kunne udvides eller indsnæves efter Behag. Den er, ligesom Svingsploven, forsynet med Langjern, anbragt midt i Kassen, lige for Skjærets Spids, hvorved den holdes stadig, og kan bruges ogsaa til at trække Vandfurer over Winterlæden.

Muldbrettene behøve ikke at være enten concave eller convex; thi de anvendes aldrig til at vende, men blot til at opstryge Furen.

end Kartoffelablen skulde medtage ligesaameget Arbeide, som Brakken, hvilket ei er Tilfældet, skeer det dog meer afverlende, og paa beleiligere Tid; Den maa derfor være stokblind, som ikke kan indsee, hvilken af disse Dyrkningsmaader der i den hele Landoeconomi medbringer størst Fordeel.

Kartoflerne optages ved Greb eller Spade, af Huusmænd, Koner og Børn, som derfor nyde den ioende Skjeppe; og naar Stænglerne med en tung Jernharve strax sammenrives, bortføres, og henlægges i store Dyrger, medens de ere grønne, da har jeg erfaret, at de let gaae i Gjæring og Forraadnelse, især dersom de tildækkes med et Lag Gjødning, eller Grønsvær; men blive de liggende i tynde Lag paa Jorden, indtil de der blive tørre; da gaae de seent i Forraadnelse, om de endog blandes lagviis i den hedeste Staldgjødning. De maae derfor i sidste Tilfælde heller, enten samles i Hobe og opbrændes, eller, efterhaanden som Jorden oppløies, ved Haandarbeide nedbringes i Furen og tildækkes med Ploiestrimlen, hvorved de i det paafølgende Foraar befindes, om ikke aldeles forraadnede, saa dog i den Grad skjøre, at de brydes af Harven, og ei ere til Hinder ved Jordens Bearbeidning.

Naar Kartoffeljorden er bleven pløiet, saas snart mueligt efter at Afgrøden er optaget, hvor-

ved de i Jorden tilbageblevne Kartofler vorde afplukkede, da pløies den ikke atter i det paa følgende Foraar; men fældes, saasnart Jorden bliver tør, med en skarp Jernharve, og før Bygget, som 4de Afgrøde, saaes, smuldrer Jorden endnu dybere med Exstirpatoren, der føres tvers over Furerne; hvorefter Sæden strax udspredes og nedbringes med Exstirpatoren; dernæst harves engang paa langs og engang paa tvers, hvorefter strax tromles, ifald Jorden er tilbørlig tør; hvis ikke, udsættes dette Arbeide, indtil Dørværten har skudt sit 3die Blad. Paa samme Maade behandles Bygjorden i det 5te Aar til Bikker, og Bikkjorden i det 6te Aar til Havre; blandt hvilken, naar Jorden har faaet 2de modsatte Dverngange med Harven, udsaaes Rød-Kløver og Frøe til langstraaede Græsarter, ikke blandet med Kløveren, men hvert for sig; ellers opvoxer Afgrøden ikke tilbørlig jævnt, især der som der er mindste Bevægelse i Luften, thi da falder det tungere Kløver og det lettere Græsfrøe i forskjellige Striber, og en af Hensigterne, som er, at holde Kløveren fra at gaae i Leie, opnaaes ikke. Den anden Hensigt er, at det langstraaede Græs sjelden og næsten aldrig mislykkes, hvilket i meget tørre Sommerer undertiden bliver Tilfældet med Kløveren; den 3die Hensigt er, at Græssets lange og lige Straae dækker det mindre vandfydende Kløver under

Høsten, og gjør Lørringen langt mindre besværlig.

Jorden henligger da med Græsafgrøder, eller, som man kalder det, hviler i Dmgangens 7de, 8de og 9de Aar; hvorved den erholder fornøden Fasthed, hvilket ei kunde blive Tilfældet, dersom Kløveren blev anvendt som et enkelt Aars Berelsæd; hvorom udsørligen er talt i mine Bemærkninger over Dalgas's Lærebog.

Maaskee nogle kunde mene: at Havre baade i første og sidste Afgrøde komme for nær hinanden. Disse ville betænke, at der imellem bemeldte 2de Afgrøder er 3 Aars Græsleie. Andre troe maaskee, at 6 Aars Afgrøde efter een Gjødning udmatter Jorden formeget. Dertil svares: at jeg af Havre, som er 6te Aars Afgrøde, har i Aarene 1826 og 1827 avlet 16 Fald; hvilket vel ikke hvert Aar har været Tilfældet; men er dog, som jeg troer, et tilstrækkeligt Beviis for at Jorden ved de flere verlende Afgrøder ikke i høi Grad svækkes. Utter andre ansee det maaskee bedre at give Jorden 2 Gange i Sædskiftet en maadelig Gjødning, end at henseede saameget paa een Gang. Herved maa jeg bemærke: at en tarvelig Gjødning paa tyk Grønsvær gjør ingen retskaffen Virkning, fordi Jorden derved ikke ganske kan tilbækkes og Grønsværen ikke aldeles opløses til ny Plantenæring; samt at det Ukrudsfrøe, som rimeligviis findes

i al Gjødning og den Vegetation, som af Jordenes Skjød endog med tarvelig Gjødning frembringes, ikke saa let udryddes, som naar dette ved en stærkere Gjødning, sat i frodigere Vegetation, afflaaes grønt; og da Jorden, efter Vintersæden, hvori Sommer-Ukrudt ei fremspirer, dernæst omhyggelig behandles til Kartofler, maa Ukrudet i høi Grad svækkes, naar man, som Klogskab byder, vil sørge for at ikke nyt Ukrudt i Ageren med Sæden udspreedes.

Sommerstalbfoeding, hvorved jeg forstaaer, ikke den fuldstændige, der vedvarer indtil Sommerens Ende, saa at Kreaturene, saavel Sommer som Vinter, bestandig fodres paa Stald, men den ufuldstændige, som vedvarer uafbrudt indtil i det ringeste Græs-Afgrøden er indhøstet, har jeg næsten været nødt til at lade saa at sige gaae Haand i Haand med Bereldrivten, fordi jeg ikke, nærved mine opdyrkede Jorder, eiede Overdrev, Skovgrund, Hebe, eller noget saadant, hvor mine Creature kunne finde Føde, og jeg meget snart blev overbevist om Umueligheden i at fodre alle mine Creature paa Stald indtil Høstens Ende, dersom jeg fra Sommerens Begyndelse vilde lade dem søge deres Føde enten ved Tøring, eller Bogtning paa $\frac{1}{2}$ Deel af mine Jorder. Jeg begyndte derfor at holde mine Heste paa tørt Foder indtil Græsset kom saa vidt, at det kunde afflaaes. Tillige holdt

jeg nogle Goldkøer og et Par Unghøveder paa Stald ved Blanding af Nelder og andet Ukrudt fra Gjerder og Diger med tørt Foder saalænge muligt. Mine Mælkøer tog jeg ind baade om Middagen og Natten, hvor de nød det, som Hr. Dalgas kalder halv Staldfodring, men som jeg kalder en Indledning, eller Begyndelse til halv Staldfodring. Jeg havde forøget mine Møgdynger ved Compost og de paa Stald fodrede Creature gave et ikke ubetydeligt Bidrag, indtil jeg omsider, Skridt efter Skridt, har bragt det dertil, at jeg fra Foraaret 1819 bestandig indtil Høstens og undertiden indtil Kornhøstens Ende har staldfodret 16 fuldvorne Qvæghøveder, 4 Arbeidsheste og en Ridehest, som holdes til Afbetjening ved mine Embedsforretninger.

Uden Forraad af Rodfrugter, som hos mig næsten ubelukkende bestaae af Kartofler, kunde dette neppe lade sig gjøre. Hvorledes jeg hjalp mig frem indtil saadant Forraad kom tilstede, er allerede tilkjendegivet. Dog bør jeg ikke undlade, ogsaa at melde et Par Ord om min nu brugende Fodringsmaade.

Uagtet alt mit Qvæg, under Vogtning, slippes løst paa Græs saasnart Høst eller Kornhøsten er tilende, indtages det dog hver Nat paa Stald, ikke fordi jeg jo vel veed, at derved tabes noget i Mælkningen; men dette skeer, deels for at samle bestemere kraftfuld Gjødning, deels

og fornemmelig for at undgaae den Ubehagelig-
 hed, at mine velsødte, kaade og til Stalder-
 vante Creature kunne, utaalmobige ved Natte-
 lustens Indvirkning, faae i Sinde at bryde mit
 ret gode Hegn, for at gieste mine Naboer, af
 hvem jeg strængeligen fordrer Fred; hvorfor de,
 som billigt kan være, fordre det samme fra min
 Side; uagtet der hos dem paa den Aarets Tid
 ikke er meget at gjøre Skade paa. Hen i De-
 tober, naar Græsset begynder at aftage, gives
 et Foder Høe om Matten, deels for at vedlige-
 holde Mælken, deels for at vænne Dvægets For-
 døielse=Redskaber til at taale det tørre Foder;
 og, naar Indstaldningen skeer, sædvanlig først
 i November, da gives daglig, foruden Halm og
 Høe, 2de Gange Kartofler, $\frac{1}{2}$ Skieppe til hvert
 Hoved, hvilke skjæres paa en dertil indrettet
 Maskine. I Begyndelsen af December indskræn-
 kes dette Fødemiddel til een Gang daglig og
 kort efter Juul ophører det ganske; thi da har
 Dvæget Kræfter nok til at kunne nøies med lidt
 tarveligere Føde. Desuden lærer Erfarenhed,
 at Dvæget med mere Graadighed fortærer det
 tørre Foder under Vinterens Kulde, end naar
 Luften henimod Foraaret bliver mildere. Dog
 maa jeg bemærke, at de Køer, som kælte ved
 Juletid, hensættes i en særskilt Stald, hvor de
 hele Vinteren fodres vevselviis med tørt Foder og
 Kartofler.

Genimod Foraaret, sidst i Marts eller først i April, da de fleste Køer kælve, begyndes atter med Kartofler, hvilke nu indføres fra Rabatterne til Kjelderer. Høet meddeles rundeligen og naar den i min forhemeldte Eng, eller Tørvelod, til Staldfodring nedlagde Rug kommer saavidt, at den kan afflaaes, blandes noget deraf i det tørre Foder; hvilken Blanding vedvarer saalænge indtil Kløveret afgiver fuld Skaar og Kartoffelbeholdningen er fortæret; da ophører den tørre Fodring aldeles, og sjeldent har jeg i de sidste Aar seet mig nødt til at bruge noget andet Grønt, end det fortrinlig nærende Kløver, som almindeligen fremvorer til anden Slæt, medens første Slæt fortæres.

Under denne Fodringsmaade er mit Dvæg aldrig blevet anfaldet af Trommesyge, Blodpis, Durkløb, eller andre saadanne farlige Sygdomme, hvilket ei sjeldent var Tilfældet medens jeg forhen fødte dem paa Marken.

Min Kostald er anbragt paa tvers i Bygningen, overalt brolagt med Kampeffene og saaledes indrettet, at Køerne staae paa en Forhøining med Hovederne vendte imod hinanden i 2de Rækker, mellem hvilke findes en lidt mere forhøiet Fodergamme, forsynet neden til paa hver Side med Fod, hvori Bindselet hæftes og oven til med 2de Bomme, hvorunder Dvæget rækker Hovederne til Foderet og hvorved tillige forebyg-

ges, at det fra de modsatte Sider ikke kan naae tæt til hinanden med Hornene. Grebningen er omtrent $1\frac{1}{2}$ Dvarteer dybere, end den Forhøining, hvorpaa Dvæget staaer.

For at opfange Urinen, som i stor Mængde udkaastes medens der gives grønt Foder, bliver denne Grebning daglig forsynet med tørt Tørvesmuld, som i saadan Hensigt om Sommeren opkaastes af min Tørvemose, for saavidt Smuldet af Brændselstørven ei bliver tilstrækkelig. At derved vindes en ikke ubetydelig Mængde kraftfuld Gjødning er let at indsee.

Mine Heste fodres bestandig paa Stald, om Sommeren med grønt afflaaet Græs, eller Kløver, saalænge dette kan have, og om Vinteren med halvmoden, til Hakkelse skaaen, Brakmarks- havre og Høe, indtil Foraaret; da aftarstøen Havre skraaes og, udtværet i Vand, gives paa Hakkelsen; men staaer Prisen paa Kartofler og Havre i det Forhold, at een Tønde Havre er mere værd, end 3 Tønder Kartofler, da koges disse, udtværes i Vand og med en passende Tilfætning af Havreskraae paasæses den tørre Hakkelse; hvorved Arbeidshestene befinde sig meget vel; men Kogningen medtager Brændsel, hvorfor jeg beregner 3 Tdr. Kartofler af lige Værdi med 1 Td. Havre, hvilket ellers er formeget.

Mine Sviin, af hvilke jeg ikke holder flere, end de, der ere fornødne til min Huusholdning,

fødes om Sommeren med Kløver, saalænge det ikkun har Blade, samt Spergel — hvoraf jeg saaer omtrent en Skjeppe — og Affald af Hauge eller Kjøkken; men om Vinteren med Kartofler, raae, saalænge indtil de sættes paa Stii for at feedes, da gives de kogte med Tilføjetning af Bygskraae. Fjeder-Kreature holdes i god Stand ved kogte Kartofler. Faar holdes ikke paa Kløverholm, men paa en anden langt derfra liggende Gaard, som ei dyrkes til Sædafgrøder, og ei anderledes, uden Tab, kan afbenyttes. Om Faarene vil jeg blot bemærke: at jeg af gyldige Uarsager har forkastet den fiinuldede, men svage og spinkle spanske Race, hvilken jeg ved Forædling havde bragt temmeligt vidt, og i dens Sted valgt en oprindelig engelsk Race med brune Been og brunblisfede Hoveder, hvilken, som større og uldrigere, jeg anseer langt mere passende for disse Egne.

At mine Sædafgrøder ved denne Fremgangsmaade ere forøgede fra 4 til 10 a 16 Fold, at mine Mælkesøer næsten alle ere feede og slagtefærdige, at de give oversflødig og god Mælk, at de altid, ved Striglen og Strøelse, holdes rene, at jeg har tilstrækkeligt Forraad af Strøelse, hvortil næsten al min Byghalm anvendes og at jeg endda har Foder til Understøttelse for dem, som vedblive den gamle Slendrian, derom kunne Landhuusholdnings-Selskabets hos mig ansatte

Clever alle være Vidner; og at en i Efterhøsten 1829 til min Huusholdning slagtet, ikke fuldt 3 Aar gammel, Tyr af eget Tillæg, blev, blot ved god Opdræt, bragt til at veie: Kroppen 39 Lpd., Talg 2 Lpd. 4 Pd., og Hud 7 Lpd., vil, som jeg formoder, gjelde for et afgjørende Beviis paa, at Sommerstaldfodring er til uberegnelig Nytte og det meest virksomme Middel til vort Landvæsens nogenledes Fuldkommenhed. At denne Fødringsmaade er i de mindre Volsbrug meest passende, vil jeg gjerne indrømme; men at den tilligemed en velordnet Vexeldrivt skulde i de større Volsbrug være uanvendelig, indseer jeg ikke; thi hvor der er større Bedrivt, er og flere Hjælpemidler, og naar en Rygter kan tilbørligen oppasse 16 til 20 Hoveder, da kan 2 ligesaalet, ja endog lettere, oppasse 40, og saa fremdeles.

Det foranførte viser, at Forestillingen om et langt besværligere Arbeide ved Vexeldrivten, end Kobbelbruget, er aldeles indbildt og falsk; Dog! hvad nytter vel Overtalelser, eller enkelte Exempler? De, som ere forud indtagne for det Modsatte, fremkomme dog immer med et betænkeligt Men! Den der, som jeg, har oplevet Kobbelbrugets Indførelse i Danmark, veed hvor mange Modstandere dette fandt i Trevangsbrugets gamle Tilbedere. Saaledes vil det formodentlig ogsaa gaae med Vexeldrivt og Sommerstaldfodring.

Skade kun! at saa faa Exempler hidtil ere fremstillede, og endnu større Skade, at denne Landoeconomie i vore offentlig autoriserede Lærebøger udraabes som et under vort Klimat aldeles upassende og uanvendeligt Ideal.

Kløverholm, den 11te Januar 1830.

Otto Lemvig,

Auctions-Directeur og Ridder
af Dannebrog.
